
การบริหารจัดการป่าไม้ ปิงบประมาณ พ.ศ. 2561 - 2565

ของสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 7 (ขอนแก่น)

ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่ายิ่งต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังเป็นฐานการพัฒนาประเทศในทุกด้าน เนื่องจากทรัพยากรป่าไม้ สามารถอำนวยประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของประเทศ อย่างไรก็ดีที่ผ่านมาพื้นที่ป่าของประเทศไทยมีอัตราการลดลงอย่างต่อเนื่อง บางแห่งมีการใช้ประโยชน์ไม่เหมาะสม ซึ่งหากไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม อาจส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ ดังนั้นเพื่อขับเคลื่อนนโยบายเกี่ยวกับการบริหารจัดการป่าไม้ทั้งระบบและตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงมีการจัดทำนโยบายป่าไม้แห่งชาติ ซึ่งกำหนดให้มีพื้นที่ป่าไม้ทั่วประเทศอย่างน้อยร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ หรือเท่ากับ 129,411,479.86 ไร่ ประกอบด้วยป่าอนุรักษ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 ของพื้นที่ประเทศ และป่าเศรษฐกิจและป่าชุมชน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 15 ของพื้นที่ประเทศ เพื่อให้ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้ที่เหมาะสมกับความสมดุลของระบบนิเวศและการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ได้เล็งเห็นความสำคัญของการป้องกันพื้นที่ป่า และการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ จึงเลือกตรวจสอบผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพการดำเนินงานการบริหารจัดการป่าไม้ของสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 7 (ขอนแก่น) เพื่อให้ทราบผลการดำเนินงาน การบริหารจัดการ ตลอดจนปัญหาอุปสรรค และเสนอแนะแนวทางในการแก้ไข ผลการตรวจสอบมีข้อตรวจพบและข้อสังเกต ดังนี้

- ข้อตรวจพบที่ 1 การดำเนินกิจกรรมป้องกันรักษาป่า
- ข้อตรวจพบที่ 2 การดำเนินกิจกรรมอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้
- ข้อตรวจพบที่ 3 การดำเนินกิจกรรมจัดการป่าชุมชน
- ข้อสังเกตที่ 1 การจัดการของกลางคดีเกี่ยวกับการป่าไม้
- ข้อสังเกตที่ 2 อาคารสำนักงาน คทช. อำเภอ ไม่ได้ใช้งาน
- ข้อสังเกตที่ 3 มีกล้าไม้คงเหลือที่แจกจ่ายไม่หมด

ข้อตรวจพบที่ 1 การดำเนินกิจกรรมป้องกันรักษาป่า

1.1 การใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเป็นสถานที่ทิ้งขยะและกำจัดขยะ

จากการตรวจสอบ พบว่า มีการใช้พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเป็นสถานที่ทิ้งขยะและกำจัดขยะจำนวน 2 แห่ง คือ ป่าโคกหลวง ต.โพนเพ็ก และ ต.สวนหม่อน อ.มัญจาคีรี จ.ขอนแก่น ซึ่งสถานที่ดังกล่าวใช้วิธีการฝังกลบขยะแบบชั่วคราว มีการเผาทำลายขยะ และมีขยะตกค้างปลิวกระจายอยู่ทั่วบริเวณ รวมทั้งมีแมลงวันอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เมื่อทำการตรวจสอบการขอใช้ประโยชน์ในพื้นที่

ป่าสงวนแห่งชาติจากฐานข้อมูลระบบสารสนเทศ ไม่ปรากฏว่าหน่วยงานดังกล่าวขอใช้พื้นที่เพื่อทิงขยะ และกำจัดขยะภายในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ตามมาตรา 13/1 แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 และที่แก้ไขเพิ่มเติมแต่อย่างใด เนื่องจากหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการยื่นขอเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ และไม่มีมาตรการหรือแนวทาง ปฏิบัติด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ป่าไม้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ถือปฏิบัติ รวมทั้งอัตราค่าสิ่งจำหน่ายที่ของหน่วยงานในพื้นที่มีไม่เพียงพอ ทำให้การตรวจตราพื้นที่ป่าไม้ไม่ทั่วถึง ส่งผลต่อสภาพแวดล้อมของป่า รวมทั้งทำให้พื้นที่ป่าลดลงหากมีการรุกป่าพื้นที่ป่า และทำลาย ทัศนียภาพของพื้นที่ป่าไม้ ก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะ

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินมีข้อเสนอแนะให้ผู้อำนวยการสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ ที่ 7 (ขอนแก่น) พิจารณาดำเนินการ ดังนี้

1. ให้ตรวจสอบว่าหน่วยงานดังกล่าวได้ยื่นขออนุญาตขอใช้พื้นที่ภายในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เพื่อทิงขยะและกำจัดขยะ ตามมาตรา 13/1 แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 และที่แก้ไขเพิ่มเติม หรือไม่ หากปรากฏว่าหน่วยงานดังกล่าวไม่ได้ยื่นขออนุญาตเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้ ให้พิจารณาดำเนินการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด หรือหากในภายหลัง หน่วยงานดังกล่าวได้รับ อนุญาตเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ให้แจ้ง อบต. ทั้ง 2 แห่ง ทำการปรับปรุงแก้ไขพื้นที่ ทิงขยะให้ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล พร้อมจัดทำรั้วล้อมรอบ และติดตั้งป้ายแสดงหน่วยงานรับผิดชอบ เพื่อป้องกันปัญหาขยะปลิวกระจายและการลักลอบเผาขยะตกค้าง

2. รายงานข้อตรวจพบดังกล่าว ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่นทราบ ในฐานะประธาน คณะกรรมการจัดการสิ่งปฏิกูลและมูลฝอยจังหวัดขอนแก่น เพื่อหามาตรการและแนวทางปฏิบัติ ด้านการบริหารจัดการสิ่งปฏิกูลและมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ป่าไม้ ตามอำนาจ หน้าที่ต่อไป

3. สั่งการให้ตรวจสอบพื้นที่ป่าสงวนแห่งอื่นที่อยู่ในความรับผิดชอบว่ามีปัญหาในกรณีดังกล่าว หรือไม่ หากมีให้ดำเนินการตามกฎหมาย และแนวทางปฏิบัติที่กำหนดไว้ต่อไป

4. สนับสนุนเทคโนโลยีช่วยในการตรวจสอบสภาพพื้นที่ป่าไม้ เพื่อให้การตรวจลาดตระเวน พื้นที่ป่าไม้ของเจ้าหน้าที่ป่าไม้สามารถดำเนินการได้อย่างทั่วถึง

5. จัดทำคู่มือการขออนุญาตเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้ทุกประเภท เพื่อให้ผู้ประสงค์จะขอ เข้าทำประโยชน์ได้รับทราบและเข้าใจถึงกระบวนการ ขั้นตอนการดำเนินการ โดยระบุถึงรายละเอียด เอกสารที่ต้องใช้ รูปแบบคำขอแต่ละประเภท และระยะเวลาในการพิจารณาของแต่ละขั้นตอนที่ต้อง เชื่อมโยงกับหลายหน่วยงาน ตั้งแต่การยื่นคำขอไปจนถึงการพิจารณาอนุญาต โดยลงเผยแพร่ใน เว็บไซต์ของหน่วยงาน

1.2 การจัดการพื้นที่กันคั่นกรมป่าไม้ และพื้นที่ตรวจยึดคดีป่าไม้

1.2.1 การใช้ประโยชน์ในพื้นที่กันคั่นไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์

จากการสุ่มตรวจสอบพื้นที่กันคั่นจากสำนักงานปฎิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) จำนวน 2 แปลง คือแปลงที่ 5 และแปลงที่ 6 พบว่า พื้นที่กันคั่นกรมป่าไม้ แปลงที่ 5 มีการขออนุญาตเข้าทำประโยชน์เพื่อสร้างวัดป่าภูผาผึ้ง จำนวนพื้นที่ 15 ไร่ เมื่อทำการทดสอบคำนวณพื้นที่ใช้ประโยชน์ภายในบริเวณวัด ด้วยโปรแกรม google earth สามารถวัดพื้นที่ได้ประมาณ 196,689.71 ตารางเมตร หรือ 122.96 ไร่ ซึ่งมีพื้นที่ใช้ประโยชน์เกินกว่าที่ได้รับอนุญาต พื้นที่กันคั่นกรมป่าไม้ แปลงที่ 6 พบว่า สภาพพื้นที่ป่าถูกทำลายโดยมีราษฎรเข้าไปครอบครองทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้เป็นจำนวนมาก และปรากฏป้าย ติดตั้งไว้ว่าเป็นแนวเขตอุทยานแห่งชาติภูผายล เนื่องจากกรมป่าไม้ไม่ได้กำหนดมาตรการหรือแนวทางบริหารจัดการพื้นที่กันคั่นจาก ส.ป.ก. และงบประมาณไม่เพียงพอขาดบุคลากรและเทคโนโลยีที่ทันสมัย ประกอบกับพื้นที่มีขนาดใหญ่ ทำให้ลาดตระเวนไม่ทั่วถึง ส่งผลกระทบทำให้พื้นที่ป่ามีจำนวนลดลง

1.2.2 พื้นที่ตรวจยึดจากคดีป่าไม้ถูกบุกรุกซ้ำ

จากข้อมูลสถิติเกี่ยวกับคดีป่าไม้ ในระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 - 2565 สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 7 (ขอนแก่น) มีคดีเกี่ยวกับการป่าไม้ทั้งสิ้น 1,026 คดี ประกอบด้วย คดีไม้ จำนวน 751 คดี และคดีบุกรุกป่าไม้ จำนวน 275 คดี เมื่อพิจารณาสถิติการบุกรุกพื้นที่ป่า ย้อนหลัง 5 ปี การกระทำผิดในคดีบุกรุกป่ามีแนวโน้มลดลง แต่จากการตรวจสอบสังเกตการณ์พื้นที่ที่ตรวจยึดคดีบุกรุกป่าสงวนแห่งชาติ ป่าภูสีฐาน ต.บ้านค้อ อ.คำชะอี จ.มุกดาหาร คดีอาญาที่ 167/2563 (คดีอยู่ขั้นตอนการสอบสวน) พบว่า พื้นที่บางส่วนมีราษฎรเข้าไปบุกรุกทำกินซ้ำในพื้นที่ที่ตรวจยึด และพบว่าแผนที่แปลงที่ดินโครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล (คทช.) ทับซ้อนกับแปลงตรวจยึด จำนวน 2 ราย เนื่องจากไม่มีป้ายแสดงพื้นที่ที่ตรวจยึด และการประสานข้อมูลระหว่างหน่วยงานภายในยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ส่งผลกระทบทำให้พื้นที่ป่ามีจำนวนลดลง และเกิดข้อขัดแย้งกับราษฎรจากความไม่ชัดเจนของแนวเขตที่ดิน

ข้อเสนอแนะ

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 7 (ขอนแก่น) แจ้งกรมป่าไม้พิจารณาดำเนินการ ดังนี้

1.1 ส่งการให้ตรวจสอบพื้นที่ป่าไม้ที่กันคั่นจาก ส.ป.ก. เพื่อทราบพื้นที่ป่าคงเหลือที่แท้จริง รวมทั้งกำหนดมาตรการหรือแนวทางบริหารจัดการพื้นที่กันคั่นจาก ส.ป.ก. เพื่อรักษาป่าไม้ที่ยังคงสภาพอยู่ให้มีการบุกรุกขยายพื้นที่เพิ่มเติม

1.2 ให้การสนับสนุนงบประมาณให้สอดคล้องกับพื้นที่รับผิดชอบและสถานการณ์ในปัจจุบัน ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีและเครื่องมือมาใช้ในการตรวจสอบพื้นที่ป่าไม้ รวมทั้งบุคลากรที่มี

ความชำนาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ให้กับหน่วยป้องกันรักษาป่าในพื้นที่ เพื่อแก้ปัญหาเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ และเพื่อให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2. ผู้อำนวยการสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 7 (ขอนแก่น) พิจารณาดำเนินการ ดังนี้

2.1 กำชับเจ้าหน้าที่ของงานป้องกันฯ จัดทำแผนปฏิบัติงานลาดตระเวน โดยกำหนดพื้นที่ลาดตระเวนตามลำดับความสำคัญให้ครอบคลุมพื้นที่เสี่ยงที่จะถูกบุกรุก รวมทั้งอาศัยกลไกขององค์กรราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า (รสทป.) และการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ในการดูแลรักษาป่าเพื่อป้องกันไม่ให้มีการบุกรุกเพิ่มเติม

2.2 กำหนดให้มีแผนปฏิบัติงานเชิงรุก โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 เพื่อให้การดำเนินงานป้องกันและปราบปรามผู้กระทำผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป่าไม้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.3 ให้ดำเนินการติดตั้งป้ายประกาศแปลงตรวจยึดในพื้นที่ที่ไม่ปรากฏป้ายประกาศ และชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้นำชุมชน และราษฎรในพื้นที่ มิให้ทำลายป้าย และบุกรุกขยายพื้นที่เพิ่มเติม

2.4 ให้ตรวจสอบพื้นที่การเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่กั้นคั่นกรมป่าไม้ แปลงที่ 5 ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าดงภูพาน ของวัดป่าภูผาผึ้ง เพื่อทราบจำนวนพื้นที่ใช้ประโยชน์จริง และพิจารณาหาแนวทางหรือมาตรการควบคุมการใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าไม้ มิให้มีการขยายเพิ่มเติม และตรวจสอบจำนวนป่าที่เหลืออยู่เก็บไว้เป็นฐานข้อมูลป่าคงสภาพ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการอนุรักษ์ และปกป้องผืนป่าให้คงอยู่ต่อไป โดยยึดหลักปฏิบัติตามกฎหมาย และระเบียบเกี่ยวกับการป่าไม้ที่กำหนดไว้

2.5 ให้ตรวจสอบข้อมูลกรณีป้ายประกาศของอุทยานแห่งชาติ ปรากฏบนพื้นที่กั้นคั่นกรมป่าไม้แปลงที่ 6 โดยประสานกับสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 10 (อุดรธานี) และดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องต่อไป

2.6 ตรวจสอบข้อมูลกรณีแผนที่ทับซ้อนกันระหว่างแปลงตรวจยึด คดี เลขที่ 167/2563 ของงานป้องกันรักษาป่าฯ กับแผนที่แปลงสำรวจโครงการ คทช. ของงานจัดการที่ดินป่าไม้ รวมทั้งแปลงอื่น ๆ แล้วให้ดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้อง และดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องต่อไป รวมทั้งกำชับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานดังกล่าว ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลทั้งก่อนและหลังการดำเนินงาน

ข้อตรวจพบที่ 2 การดำเนินกิจกรรมอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้

2.1 กิจกรรมส่งเสริมการปลูกป่า

จากการสุ่มตรวจสอบสังเกตการณ์แปลงปลูกป่า จำนวน 10 แปลง พบว่าการดำเนินงานยังไม่เป็นไปตามแนวการปฏิบัติงานฟื้นฟูป่าไม้ ดังนี้

2.1.1 แปลงปลูกป่าบางแปลงไม่ได้มีสภาพเป็นป่าเสื่อมโทรม

มีแปลงปลูกป่าไม่ได้มีสภาพเป็นป่าเสื่อมโทรมหรือพื้นที่ที่ต้องเร่งด่วนในการฟื้นฟูสภาพป่า โดยมีไม้ขนาดความโตวัดโดยรอบลำต้นตรงที่สูง 130 เซนติเมตรจากพื้นดิน ตั้งแต่ 50 ถึง 100 เซนติเมตร ขึ้นกระจายอยู่ทั่วพื้นที่เกินร้อยละ 8 ต้น จำนวน 5 แปลง คิดเป็นร้อยละ 50 ได้แก่ แปลงปลูกป่าโคกหลวง ที่ 15 แปลงปลูกป่าโคกหลวง ที่ 13 แปลงปลูกป่าภูเวียง ที่ 4 แปลงปลูกป่าดงภูสีฐาน ที่ 3 และแปลงปลูกป่าดงภูพาน ที่ 2 เนื่องจากการสำรวจและคัดเลือกพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมเพื่อดำเนินการปลูกป่าไม่ได้เข้าสำรวจพื้นที่ภาคสนามได้อย่างทั่วถึงทั้งหมด ส่งผลทำให้เสียโอกาสในการนำงบประมาณที่จำกัดไปใช้ฟื้นฟูป่าในพื้นที่ที่มีความจำเป็นมากกว่า

2.1.2 แปลงปลูกป่าบางแปลงมีอัตราการรอดตายของต้นไม้ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

มีแปลงปลูกป่าที่มีอัตราการรอดตายต่ำกว่าร้อยละ 80 จำนวน 6 แปลง คิดเป็นร้อยละ 60.00 ได้แก่ แปลงปลูกป่าภูเวียง ที่ 5 แปลงปลูกป่าภูเวียง ที่ 4 แปลงปลูกป่าหนองอ่าง ที่ 1 แปลงปลูกป่าโคกหลวง ที่ 15 แปลงปลูกป่าดงภูพาน ที่ 2 และแปลงปลูกป่าดงภูพาน ที่ 4 เนื่องจากเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบแปลงปลูกป่ามีการปฏิบัติงานอื่นต้องรับผิดชอบ จึงขาดการติดตามดูแลแปลงปลูกอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลทำให้ป่ายังคงมีสภาพเป็นป่าเสื่อมโทรม

2.1.3 แปลงปลูกป่าบางแปลงมีปัญหาการบุกรุกพื้นที่และปัญหาไฟป่า

มีแปลงปลูกป่าที่มีปัญหาการบุกรุกและมีปัญหาเกี่ยวกับไฟป่า จำนวน 4 แปลง ซึ่งเป็นการบุกรุกพื้นที่เพื่อทำการเกษตร และไฟป่าที่เกิดจากการเผาของชาวบ้านและเกิดจากธรรมชาติ ได้แก่ แปลงปลูกป่าโคกหลวง ที่ 12 และ แปลงปลูกป่าโคกหลวง ที่ 13 แปลงปลูกป่าภูเวียงที่ 4 แปลงปลูกป่าดงภูสีฐาน ที่ 3 ส่งผลให้ป่าที่เสื่อมโทรมอยู่แล้วไม่สามารถฟื้นตัวกลับมาเป็นป่าที่สมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ของการฟื้นฟูป่าหรืออาจลุกลามทำให้พื้นที่ป่าเสียหายมากกว่าที่เป็นอยู่

2.1.4 การจัดทำแนวกันไฟ/ทางตรวจการณ์ ไม่ได้กำหนดพิกัดและเส้นทางไว้ในขอบเขตงาน (TOR) จากการตรวจสอบสังเกตการณ์ พบว่า เจ้าหน้าที่ไม่สามารถนำทางหรือระบุเส้นทางการทำแนวกันไฟ/ทางตรวจการณ์ จำนวน 8 แปลง เนื่องจากสภาพพื้นที่มีการเปลี่ยนแปลงตามระยะเวลา มีไม้ล้มและวัชพืชปกคลุมเส้นทาง มีเพียงแปลงปลูกป่าดงภูพาน ที่ 2 และแปลงปลูกป่าดงบังอี่แปลงที่สอง ที่ 1 ที่ได้จัดทำเส้นทางในระบบแผนที่ชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินมีข้อเสนอแนะให้ผู้อำนวยการสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 7 (ขอนแก่น) พิจารณาดำเนินการ ดังนี้

1. ในโอกาสต่อไปให้ดำเนินการปลูกป่าเป็นไปตามแนวการปฏิบัติงานการฟื้นฟูป่าไม้ของกรมป่าไม้ทั้งขั้นตอนวิธีการและการพิจารณาพื้นที่เป้าหมายในการปลูกป่า และกำหนดให้มีการรวบรวมข้อมูลเชิงลึกของพื้นที่ให้มีรายละเอียดเพียงพอต่อการพิจารณาถึงความเหมาะสมของพื้นที่ในการปลูก

พื้นฟูป่า เช่น การนำแผนที่ภาพถ่ายมาพิจารณาโดยละเอียด พร้อมทั้งการสำรวจพื้นที่ภาคสนามจริง และการสำรวจโดยใช้อากาศยานไร้คนขับ (โดรน) กรณีที่เข้าสำรวจพื้นที่ได้ไม่ทั่วถึงเพื่อกำหนดพื้นที่การปลูกป่าเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลสัมฤทธิ์

2. กำหนดแนวทางในการจัดการความเสี่ยงเกี่ยวกับการป้องกันผู้บุกรุกและไฟป่าอย่างเป็นระบบ โดยกำหนดแนวทางหรือวิธีการสร้างการมีส่วนร่วมของหน่วยงานในพื้นที่ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนในพื้นที่ ให้ช่วยดูแลแปลงปลูกป่า โดยแจ้งให้ทราบว่ามี การปลูกป่าในพื้นที่ และให้หน่วยงานหรือประชาชนช่วยดูแล แจ้งเหตุ รวมทั้งรายงานผลการดำเนินการอื่นๆ ให้กับสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 7 ทราบ

3. ส่งคำชี้แจงเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบแปลงปลูกป่าในการดำเนินการปลูกป่าและการบำรุงรักษาแปลงปลูก ในโอกาสต่อไปให้มีการสำรวจพื้นที่พร้อมทั้งระบุเส้นทางแนวกันไฟ/ทางตรวจการณ์ให้ชัดเจน โดยระบุลงในแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศเพื่อให้ทราบเส้นทางแนวกันไฟ/ทางตรวจการณ์ ที่ระบุตำแหน่งได้ และมีระยะทางเท่าใด และควรนำข้อมูลดังกล่าวระบุไว้ในเอกสารประกอบเป็นส่วนหนึ่งของสัญญา เพื่อความชัดเจนในการบริหารสัญญา รวมทั้งความชัดเจนในการปฏิบัติงาน

2.2 กิจกรรมเพาะชำกล้าไม้และแจกจ่ายกล้าไม้

2.2.1 การบันทึกข้อมูลในทะเบียนจ่ายกล้าไม้ไม่ถูกต้อง

จากการตรวจสอบทะเบียนจ่ายกล้าไม้ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 - 2565 ของสถานีเพาะชำกล้าไม้ จำนวน 3 แห่ง คือ สถานีเพาะชำกล้าไม้จังหวัดขอนแก่น สถานีเพาะชำกล้าไม้บ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น และสถานีเพาะชำกล้าไม้จังหวัดมุกดาหาร พบว่า มีการบันทึกข้อมูลในทะเบียนจ่ายกล้าไม้ไม่ถูกต้อง โดยบันทึกข้อมูลผู้ขอรับกล้าไม้ ประเภทหน่วยงานภาครัฐ สถานศึกษา ศาสนสถาน หรือบุคคลที่จัดทำโครงการเพื่อขอรับกล้าไม้ของชุมชนต่าง ๆ เป็น ประเภทประชาชนทั่วไป เนื่องจากการกรอกข้อมูลในแบบคำขอรับกล้าไม้ไม่ชัดเจน อัตราค่าจ้างเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ ความพร้อมด้านเครื่องมือในการปฏิบัติงาน และมีข้อจำกัดในการใช้งานระบบการแจกจ่ายกล้าไม้ของกรมป่าไม้ จึงไม่สามารถใช้งานระบบฯ ได้ ทำให้เกิดความผิดพลาดในการปฏิบัติงาน อาจทำให้การสรุปข้อมูลจากทะเบียนจ่ายกล้าไม้เกิดความคลาดเคลื่อน ส่งผลต่อการนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ประโยชน์เพื่อวางแผนหรือบริหารจัดการกิจกรรมเพาะชำกล้าไม้

2.2.2 การติดตามการแจกจ่ายกล้าไม้

จากการสุ่มตรวจสอบสังเกตการณ์สถานที่ปลูกกล้าไม้และสัมภาษณ์ผู้ขอรับกล้าไม้ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 - 2565 ของสถานีเพาะชำกล้าไม้ จำนวน 3 แห่ง รวมทั้งหมดจำนวน 36 ราย พบว่า ผู้ขอรับกล้าไม้นำกล้าไม้ที่ได้รับไปปลูกทั้งหมด จำนวน 33 ราย นำกล้าไม้ไปปลูกบางส่วน จำนวน 2 ราย เนื่องจากอนุบาลกล้าไม้ไว้ให้โตก่อนนำไปปลูก และไม่ได้นำกล้าไม้ไปปลูก จำนวน 1 ราย กล้าไม้ 3,000 กล้า เนื่องจากความไม่พร้อมด้านสถานที่และขาดการดูแลกล้าไม้ ทำให้กล้าไม้ตาย

จำนวนมาก คงเหลือเพียงร้อยละ 10 ส่งผลให้งบประมาณแผ่นดินเกิดการสูญเปล่า และเกิดการเสียโอกาสในการใช้ประโยชน์สำหรับผู้ที่มีความต้องการกล้าไม้แต่ไม่ได้รับกล้าไม้

ข้อเสนอแนะ

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินมีข้อเสนอแนะให้ผู้อำนวยการสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 7 (ขอนแก่น) พิจารณาดำเนินการ ดังนี้

1. สนับสนุนเครื่องมือและอุปกรณ์ พร้อมทั้งระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในการปฏิบัติงาน ให้เพียงพอเพื่อให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด
2. ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ขอรับกล้าไม้ทราบถึงหลักเกณฑ์การแจกจ่ายกล้าไม้ให้กับประชาชนและหน่วยงานให้ชัดเจนยิ่งขึ้น และกำชับเจ้าหน้าที่ให้ปฏิบัติงานด้วยความรอบคอบ เพื่อป้องกันมิให้เกิดความผิดพลาด
3. ในการแจกจ่ายกล้าไม้กรณีให้ผู้ขอรับกล้าไม้จัดทำโครงการเพื่อขอรับกล้าไม้จำนวนมาก ให้พิจารณาถึงความพร้อมในด้านสถานที่ปลูก และความเหมาะสมของจำนวนกล้าไม้ที่ขอ ประกอบการพิจารณาด้วย เพื่อให้การใช้จ่ายเงินงบประมาณเกิดประโยชน์สูงสุด
4. นำเทคโนโลยีมาช่วยในการปฏิบัติงานและการติดตามการแจกจ่ายกล้าไม้ เช่น แอปพลิเคชันไลน์ (line) Facebook เว็บไซต์ เพื่อเป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารหรือประชาสัมพันธ์ เพื่อให้การดำเนินงานในกิจกรรมเพาะชำกล้าไม้เกิดผลสัมฤทธิ์

ข้อตรวจพบที่ 3 การดำเนินกิจกรรมจัดการป่าชุมชน

การกำหนดแผนการจัดการป่าชุมชนยังไม่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ที่ดำเนินการและไม่เป็นไปตามแผนจัดการป่าชุมชน

จากการตรวจสอบสังเกตการณ์ป่าชุมชน จำนวน 17 ป่า โดยเปรียบเทียบกับแผนจัดการป่าชุมชน มีป่าชุมชนที่กำหนดกิจกรรมด้านการพัฒนา ที่ระบุการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวและเส้นทางศึกษาธรรมชาติถึง 15 ป่า แต่เมื่อตรวจสอบพื้นที่แล้วพบว่า ไม่ได้ดำเนินการด้านพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 13 ป่า ซึ่งสภาพพื้นที่ของป่าชุมชนดังกล่าวส่วนมากจะเป็นพื้นที่ป่าเดิมที่ชุมชนได้ใช้ประโยชน์ เช่น การเก็บของป่า และเน้นการอนุรักษ์ให้ป่าในชุมชนนั้นคงอยู่ บางแห่งสภาพพื้นที่ไม่เหมาะสมที่จะเป็นสถานที่ท่องเที่ยว สำหรับป่าชุมชนที่มีศักยภาพเพียงพอที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว แต่ยังไม่ได้รับการสนับสนุนเงินอุดหนุน จำนวน 2 ป่า คือ 1) ป่าชุมชนบ้านหัวบึง ต.ทรายมูล อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่น ซึ่งเป็นป่าที่มีความหลากหลายทางธรรมชาติ มีการจัดทำโครงการบ่อน้ำแร่ในป่า มีการจัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ก่อสร้างทางเดินเพื่อเข้าไปศึกษาธรรมชาติ และ 2) ป่าชุมชนบ้านนาค่าน้อย ต.คำป่าหลาย อ.เมืองมุกดาหาร จ.มุกดาหาร มีจุดท่องเที่ยวเป็น

หน้าผาส่งมองเห็นทิวทัศน์สวยงาม แต่ยังไม่ได้รับคำแนะนำและการสนับสนุนเพื่อพัฒนาให้เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยว

ส่งผลให้ชุมชนเสียโอกาสในการดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเป็นรายได้ให้กับชุมชน และได้รับประโยชน์จากการพัฒนาตามแผนที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งสาเหตุเกิดจากคณะกรรมการจัดการป่าชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนจัดการป่าชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ รวมทั้งไม่ได้พิจารณาถึงศักยภาพของพื้นที่จริงที่จะสามารถดำเนินการได้ ในกรณีการดำเนินการด้านการพัฒนา จำเป็นต้องใช้งบประมาณในการพัฒนา

ข้อเสนอแนะ

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน มีข้อเสนอแนะให้ผู้อำนวยการสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 7 (ขอนแก่น) พิจารณาดำเนินการ ในโอกาสต่อไปการจัดทำแผนจัดการป่าชุมชน ให้สร้างความรู้ความเข้าใจกับคณะกรรมการจัดการป่าชุมชนในการจัดทำแผนจัดการป่าชุมชน โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ในการกำหนดแผน โดยมุ่งเน้นตามวัตถุประสงค์ของชุมชนและเป้าหมายที่ชุมชนได้ตั้งไว้ กรณีป่าชุมชนที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวในการกำหนดแผนจัดการป่าชุมชนด้านการพัฒนา ควรมีการกำหนดแนวทางการพัฒนาเพื่อยกระดับป่าชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเรียนรู้เพื่อการศึกษาธรรมชาติ รวมทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการจัดเก็บรายได้เพื่อให้ป่าชุมชนเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

ข้อสังเกตที่ 1 การจัดการของกลางคดีเกี่ยวกับการป่าไม้

จากข้อมูลระบบติดตามการบุกรุกทำลายป่าของกรมป่าไม้ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 - 2565 สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 7 (ขอนแก่น) มีคดีไม้จำนวน 773 คดี ตรวจยึดไม้ท่อน จำนวน 6,936 ท่อน และไม้แปรรูป จำนวน 7,066 แผ่น จากการสังเกตการณ์การเก็บรักษาของกลาง ของหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้เมืองมุกดาหาร มห.1 (คำป่าหลาย) พบว่า มีของกลางสะสมที่อยู่ระหว่างการดำเนินคดีก่อนปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 เป็นจำนวนมาก จัดเก็บไว้ในพื้นที่กลางแจ้งโดยไม่มีหลังคาปกคลุม ทำให้ทรัพย์สินของกลาง เช่น ไม้ท่อน ไม้แปรรูป และรถยนต์ ชำรุดเสียหาย ทำให้คุณภาพของทรัพย์สินของกลางลดน้อยลง กรณีดังกล่าว กรมป่าไม้ได้วางแนวทางปฏิบัติ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2502 เกี่ยวกับไม้ของกลางที่คดีสิ้นสุดแล้ว และตกเป็นของแผ่นดิน ให้ขายแก่องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (อ.อ.ป.) ทั้งสิ้น โดยไม่มีข้อยกเว้นใด ๆ แต่ในทางปฏิบัติกลับพบปัญหาว่า รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ในขณะนั้น) มีการสั่งการว่า ไม่มีนโยบายจำหน่ายไม้ของกลางไม่ว่าจะเป็นการจำหน่ายไม้ของกลางระหว่างคดีหรือคดี

ถึงที่สุดแล้ว เพื่อป้องกันการแสวงผลประโยชน์จากไม้ของกลาง ซึ่งได้แจ้งให้จังหวัดถือปฏิบัติตามหนังสือกรมป่าไม้ ด่วนที่สุดที่ ทส 1612.5/18945 ลงวันที่ 2 พฤศจิกายน 2550 เรื่อง การจำหน่ายไม้ของกลาง ทำให้การจำหน่ายไม้ของกลางต้องถูกระงับไป ส่งผลให้กรมป่าไม้ เสียโอกาสจากการจำหน่ายทรัพย์สินของกลาง นำส่งเป็นเงินรายได้แผ่นดิน และต้องสูญเสียงบประมาณในการดูแลรักษาทรัพย์สินของกลางที่สะสมเพิ่มขึ้นทุกปี

ข้อเสนอแนะ

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 7 (ขอนแก่น) แจ้งกรมป่าไม้พิจารณาดำเนินการ นำเสนอปัญหาการจำหน่ายไม้ของกลางในกรณีดังกล่าว ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทราบและทบทวนนโยบายให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการจำหน่ายทรัพย์สินของกลางได้ตาม มติ ครม. และระเบียบที่กำหนดไว้
2. ให้ผู้อำนวยการสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 7 (ขอนแก่น) พิจารณาดำเนินการเร่งรัดการสำรวจตรวจสอบทรัพย์สินของกลางที่คดีสิ้นสุดแล้ว และดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายระเบียบ และหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้องต่อไป

ข้อสังเกตที่ 2 อาคารสำนักงาน คทช.อำเภอ ไม่ได้ใช้งาน

จากการสุ่มตรวจสอบสังเกตการณ์การใช้ประโยชน์ของอาคารสำนักงาน คทช. อำเภอ ในพื้นที่หน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้ภูเวียง และหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้เมืองมุกดาหาร มท.1 (คำปายหลาย) พบว่า อาคารดังกล่าวก่อสร้างเมื่อปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 แต่ยังไม่ได้มีการใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์โครงการ จากการสอบถามเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยป้องกันฯ ให้ข้อมูลว่า อาคาร คทช.อำเภอ สร้างไว้เพื่อรองรับการปฏิบัติงานของชุดปฏิบัติการ ซึ่งชุดปฏิบัติการดังกล่าวจะเป็นเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภายใน ซึ่งจะลงพื้นที่ปฏิบัติงานตามภารกิจเป็นครั้งคราวในหมู่บ้านเป้าหมาย ประกอบกับที่ตั้งสำนักงานอยู่ไกลจากหมู่บ้านจึงไม่สะดวกในการเดินทาง และการใช้อาคารดังกล่าวต้องมีค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการ ซึ่งทางหน่วยป้องกันฯ มีงบประมาณค่อนข้างจำกัด จึงไม่ได้ใช้ประโยชน์จากตัวอาคาร ทำให้การใช้จ่ายเงินงบประมาณไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ เป็นจำนวนเงิน 2,682,000.00 บาท และเสียโอกาสในการนำงบประมาณไปพัฒนาในด้านอื่นที่มีความจำเป็นเร่งด่วนมากกว่า และหากปล่อยไว้เป็นเวลานาน อาจทำให้อาคารมีสภาพเสื่อมโทรม

ข้อเสนอแนะ

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินมีข้อเสนอแนะให้ผู้อำนวยการสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 7 (ขอนแก่น) พิจารณาดำเนินการ หาแนวทางการใช้ประโยชน์จากตัวอาคารดังกล่าว เพื่อให้การใช้จ่ายเงินงบประมาณคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด

ข้อสังเกตที่ 3 มีกล้าไม้คงเหลือที่แจกจ่ายไม่หมด

จากการตรวจสอบข้อมูลการแจกจ่ายกล้าไม้ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 - 2565 พบว่า ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 - 2563 แจกจ่ายได้ทั้งหมด และปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 - 2565 มีกล้าไม้คงเหลือที่แจกจ่ายไม่หมด โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 มีกล้าไม้คงเหลือ รวมจำนวน 407,670 กล้า เนื่องจากในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 กรมป่าไม้ได้จัดสรรงบประมาณในกิจกรรมเพาะชำกล้าไม้เพิ่มเติมจากงบประมาณปกติ คือ กิจกรรมเพาะชำกล้าไม้ทั่วไปเพื่อสนับสนุนปลูกไม้ยืนต้นในพื้นที่คทช. จำนวน 1,578,000 กล้า และกิจกรรมผลิตกล้าไม้พันธุ์ดี (งบโควิด) จำนวน 3,500,000 กล้า อีกทั้งยังไม่มีความชัดเจนในนโยบายการแจกจ่าย ส่งผลทำให้เป็นภาระในการดูแลรักษาเพื่อให้กล้าไม้มีความสมบูรณ์และสามารถแจกจ่ายให้กับผู้มาขอรับกล้าไม้ได้

ข้อเสนอแนะ

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินมีข้อเสนอแนะให้ผู้อำนวยการสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 7 (ขอนแก่น) พิจารณาดำเนินการ ดังนี้

1. ในโอกาสต่อไปกรณีที่ได้รับจัดสรรงบประมาณในกิจกรรมผลิตกล้าไม้เพิ่มเติมจากงบประมาณปกติ ให้ประสานกับกรมป่าไม้ เพื่อให้ทราบหลักเกณฑ์หรือแนวทางในการแจกจ่ายกล้าไม้ที่ชัดเจน เพื่อมิให้เกิดความล่าช้าและสามารถแจกจ่ายให้กับผู้ขอรับกล้าไม้ได้ภายในกำหนดเวลา
2. กรณีกล้าไม้คงเหลือที่แจกจ่ายไม่หมด ให้กำหนดแนวทางในการแจกจ่ายกล้าไม้เพื่อให้สามารถแจกจ่ายกล้าไม้คงเหลือดังกล่าวได้โดยเร็ว ลดภาระในการดูแลรักษา และทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น